

MÚSICS ALS QUATRE VENTS

20 ANYS DE L'ORQUESTRA DE CAMBRA DE L'EMPORDÀ

OCE

>> Carles Coll i Joanjo Bosk.

Convé, d'entrada, exposar un fet que representa la clau de volta de l'Orquestra de Cambra de l'Empordà (OCE): la formació musical i, encara més, la institució graviten en bona part sobre el fundador i director de l'orquestra, Carles Coll, que en realitat ha estat moltes més coses que l'home que prepara musicalment el concert i dirigeix els músics amb la batuta.

JOAN FERRERÓS > TEXT

Coll, a més, ha estat el gerent que ha administrat l'Orquestra, el «viatjant» que ha resolt els contractes de les actuacions, el relacions públiques que s'ha entrevistat amb personalitats, patrocinadors públics i privats, el gestor que ha planificat el calendari dels concerts i reservat vehicles, avions i hotels, etc. Convé saber aquesta realitat de l'OCE i del seu director perquè, si no, no s'entendrien moltes coses dels seus esplèndids vint anys de vida. Des de fa un temps, a causa de seriosos problemes de salut, Carles Coll ha hagut d'anar delegant responsabilitats per limitar-se i concentrar-se en l'aspecte musical.

I és que a Carles Coll la futura orquestra de corda ja li bullia en el magí des de deu anys abans que fos realitat. El 1989, any de la fundació de l'OCE, va culminar un projecte que ell havia començat a im-

pulsar oficialment des del 1980 amb un article que publicà al *Nou País* (ara *Hora Nova*) i que portava per títol «Per una Orquestra de Cambra de l'Empordà». D'aquest article, en diu: «De tant en tant el rellegeixo per comprovar la fidelitat als principis que la van motivar [l'OCE] ara fa vint-i-tres anys. I em sorrenc de com tot ha seguit el guió marcat. Miracle? No hi crec, en miracles. Hi havia només un camí. Vet aquí». (Aquesta citació i totes les següents provenen de l'entrevista publicada a *Qui és qui a Figueres*, 2002).

**A Carles Coll
la futura orquestra
de corda ja li bullia
en el magí des de
deu anys abans
que fos realitat.
El 1989 va culminar
aquest projecte**

Fundació

L'OCE pogué fer-se realitat a partir de la Fundació Orquestra de Cambra de l'Empordà (FOCE), entitat sense ànim de lucre constituïda el 1989 amb el suport dels consells comarcals del dos Empordans, la Diputació de Girona, la Generalitat de Catalunya i més de seixanta ajuntaments de la comarca, des del més gran, el de Figueres, fins als més petits, alguns de poblets que no arriben al centenar d'habitants. Part del patronatge –els recursos econòmics– també inclou entitats privades, empreses que patrocinen un concert anyal, una gravació, l'execució de determinada obra, etc., com ara FECSA-ENDESA, Garatge Plana, INIBSA, Metalquímia, Caixa del Penedès, Fundació Miquel...

Amb tot, reconeix Coll –i aquest és l'altre vessant del suport–, aquests anys han estat «un camí a voltes farcit de dificultats que s'han superat gràcies a

>> *Concert al Palau de la Música Catalana, 2007.*

l'entusiasme i la generositat d'un equip de gent molt trempada, que, de bon començament, es van engrescar amb aquella mena d'utopia i que, gràcies a ells, es va anar convertint en una realitat palpable; i es va aconseguir no només que l'orquestra naixés, sinó el més difícil: que es mantingués». I continua: «Un equip de gestió tenaç, un Patronat format per polítics decidits i eficaços, companys llençats, i un Jordi Coll sempre il·luminat i brillant. I un equip de músics "tot terreny" que els hauríeu d'escoltar com toquen de bé després d'haver viatjat durant tot el dia per fer un concert a qualsevol lloc del planeta; sí: del planeta. Quan veig el camí recorregut no puc evitar sentir-me'n content».

Recordo l'origen de l'OCE per la relació mantinguda amb Coll, però particularment per un fet concret: els vam fer una entrevista d'una hora en un programa que llavors jo feia a la televisió de Figueres, abans que fos el Canal Nord. Vingueren Coll, el director, el concertino, que llavors era Àlex Loscertales, i la cap de segons violins, Fina Bonet, que amb els anys s'ha convertit en l'únic músic dels fundadors que queda a la formació.

Ara, quan parlem d'aquells moments, queda palesa la distància que va de la sòlida realitat actual a aquelles il·lusions i afanys de quan tot quedava per fer.

La seu de l'OCE és a Figueres, Alt Empordà; la presidència correspon al Baix Empordà, i ara l'exerceix Jaume Gifre, conseller de cultura del seu Consell Comarcal; n'és vicepresident primer Pere Vila, president del Consell Comarcal de l'Alt Empordà, i n'és vicepresident segon Roger Zamorano, diputat de Cultura de la Diputació.

Al món i al Born

En aquests vint anys l'OCE ha fet cap a 2.500 concerts en una cinquantena de països dels cinc continents; han tocat en esglésies romàniques empordaneses i en els més prestigiosos auditoris

Han apropiat la música per a orquestra a pobles molt petits que no havien escoltat mai una formació clàssica en viu

de les grans capitals de la música clàssica: Viena, París, Nova York, Londres, Moscou, Sofia... perquè la qualitat de les seves interpretacions els ha permès de competir amb èxit en el mercat internacional. Quant a les gires europees, fou especialment emotiva la que feren a Àustria el 2005 amb motiu del cinquantenari de l'alliberament dels camps de concentració nazis; interpretaren Mozart, autors catalans i la *Simfonia per a cordes* de Dimitri Xostakòvitx, símbol dels horrors de la Segona Guerra Mundial. A través de l'Instituto Cervantes, han tocat en enclavaments asiàtics de l'Orient llunyà, com ara Filipines o la Xina... i en països de cultura islàmica de l'Orient proper i del nord d'Àfrica: Líban, Jordània, Síria, Egipte, Marroc... El 1997 encetaren el camí de les gires americanes, començant per Mèxic; el 2004, el 2006 i el 2008 l'han seguit Argentina, Uruguai, Panamà, Brasil, Xile, Paraguai... De tocar aquí i allà, Coll n'explica: «Hem apropiat la música per a orquestra a pobles molt petits d'arreu de Catalunya que mai havien escoltat en viu una formació clàssica. I hem actuat a grans capitals dels cinc continents: Viena, Berlín, Pequín, Rabat,

el Caire, Londres, París, Nova York, Mèxic, Manila, Moscou... He sentit el calfred habitual cada cop que he sortit per dirigir l'orquestra al Palau de la Música Catalana, un dels llocs més bells del món per fer-hi música. Hi hem tocat set cops (entre el 2002 i avui). Tot plegat, però, no serviria de res si realment no haguessim assolit la fita més important: que les comarques del Baix i l'Alt Empordà disposin d'una orquestra al seu servei per a quan els calgui i que a més les representi dignament quan la formació surt del seu àmbit territorial».

Objectius

Si exceptuem Barcelona, a la resta de Catalunya no hi ha hagut gaires formacions musicals d'aquest tipus -ni de cap altre-; aquesta condició que distingeix un país que té un cap (massa) gros per a un cos tan petit afecta gairebé tots els aspectes de l'activitat humana, particularment el cultural. Bé ho saben els escriptors no barcelonins -o no *barcelonitzats*-, com n'és de difícil donar-se a conèixer, publicar, ser publicitat, festejar pels mitjans... enllà de Barcelona. Això també ho pateix l'activitat musical, exceptuant els festivals d'estiu, i encara perquè la majoria es cuinen a la capital. Només a tall d'exemple: Jordi Maluquer, exdirector general de Música de la Generalitat, president d'una associació artísticomusical del Liceu de la Rambla, crític musical... fa mig any ignorava a *El Punt* l'existència de l'OCE, i reclamava la creació d'una orquestra de cambra que, tot i que fa vint anys que existeix, ell no veia... perquè l'Orquestra és de fora de Barcelona.

Superat el part, en quin aspecte ha incidit particularment l'OCE en el panorama musical? Doncs incloent sistemàticament en tots els seus programes, a més dels habituals grans compositors centreeuropeus, un compositor català pel cap baix; toquin on toquin, a Budapest, a Marràqueix, a Montevideo, a

>> L'orquestra, a l'estudi de gravació.

Filipines o a Avinyonet de Puigventós, l'OCE interpreta com a mínim una peça de Mompou, Albert Cotó, Albéniz, Lamote de Grignon, Montsalvatge, Toldrà, Garreta... Llegim què en diu el mateix Coll: «Tal com em vaig comprometre el dia del primer concert, aviat farà quinze anys, mai l'OCE ha fet un concert on almenys una obra del programa no fos d'un compositor català. Mai. I aquest costum ha anat *in crescendo*, fins que hem arribat a programar concerts totalment "catalans". Crec que és la nostra feina, perquè si nosaltres no toquem la música dels nostres compositors, qui ho farà?».

Així mateix, l'OCE exerceix la seva vocació comarcal, alternativa a la barcelonina, i que s'ha concretat en treballar sobretot per als pobles i les ciutats mitjanes. Coll s'estrenà fressant aquests camins abans de l'Orquestra, en protagonitzar la campanya «Piano a l'abast», que consistia a recórrer tots els pobles de l'Empordà per, a la tarda, fer pedagogia de l'instrument entre els

En aquests vint anys l'OCE ha fet cap a 2.500 concerts en una cinquantena de països dels cinc continents, en els més prestigiosos auditoris

escolars, i al vespre oferir un concert de piano als veïns, molts dels quals hi assistien convençuts pels seus fills a l'hora de sopar. Per això la diguem-ne «rutina» de l'OCE consisteix bàsicament en els concerts que van interpretant en pobles i viles. Precisament algun d'aquests pobles petits ha tingut un paper notable en aquests vint anys d'història: el primer CD de l'OCE fou enregistrat a l'església

romànica de Palau de Santa Eulàlia per aprofitar-ne la magnífica sonoritat i, per la mateixa raó, el disc dedicat a Joaquín Turina fou gravat a Vilatenim; el primer concert de l'Orquestra fou ofert a Terrades i, des de llavors, cada vegada que en sumen cent més, hi tornen. Tornant als enregistraments, l'OCE ha gravat 12 CD i 3 DVD que recullen peces de compositors catalans com Serra, Turull, Toldrà, Montsalvatge...; *Valsos i danses noucentistes*, ignorats i compostos per Josep Serra i Albert Cotó; el *Rèquiem* de Mozart; el *Concert d'Aranjuez* de Rodrigo; els concerts realitzats a les illes del Pacífic: Mariannes, Carolines i Filipines; *Les quatre estacions* de Vivaldi; les *Sardanes de corda*...

L'OCE, matriu

L'any 1994, ja estabilitzada l'OCE, hom decidí fer un pas més i crear la Jove Orquestra de Cambra de l'Empordà, per tal que els estudiants de música poguessin practicar, fer-se amb el treball conjunt d'una formació i posteriorment, els millors, integrar-se a l'orquestra mare. I és que un dels objectius diguem-ne laborals de la FOCE és ampliar les possibilitats de trobar feina als intèrprets que volen professionalitzar-se en la música culta; al principi eren només músics del país, però de seguida s'hi van incorporar artistes provinents d'arreu: ara mateix, dels catorze de l'OCE, la meitat provenen d'Itàlia, França, Rússia, Bulgària, Taiwan i Armènia.

Altrament, per tal que l'OCE pogués sortir del repertori forçosament limitat

>> *L'orquestra de l'Empordà al complet a l'església de Sant Pol de Mar, el 2007.*

de la música de cambra, l'any següent, el 1995, s'acordà la fundació de l'Orquestra Simfònica Empordà-Llenguadoc-Roselló, una formació transfronterera, sentimentalment lligada a aquella unitat que es trencà ja en plena edat mitjana. Però el pas decisiu en la formació d'una orquestra més gran es produí el 2002 amb el naixement de l'Orquestra Filharmònica de Catalunya, amb la qual la Fundació OCE ha assolit l'objectiu de portar la música, ara simfònica, a pobles i viles, fet inimaginable fins llavors. Particularment en destacarem la producció *Cançó d'amor i de guerra*, de Martínez Valls, peça culminant del teatre líric català, de la qual feren vint-i-cinc interpretacions; també les ofertes del «Concert de cine», dedicat a música de pel·lícules cèlebres per la seva banda sonora, i obres cultes de compositors catalans.

En un altre nivell, l'OCE ha col·laborat amb la formació de jazz La Selva Big Band i el cantant Xavier Piqué per oferir el concert «Sinatra», dedicat a les cançons del popular *crooner* americà; també ho ha fet amb el cantant figuerenc Joanjo Bosk, amb qui han fet reviure els cantautors catalans més populars: Llach,

Serrat, etc. La darrera col·laboració ha estat amb La Principal de la Bisbal, per constituir la innovadora Orquestra Simfònica de Cobla i Corda de Catalunya i interpretar i gravar el concert «Sardanes per al món»; ben aviat aquesta formació enregistrarà un nou CD, una veritable sorpresa musical.

Respecte a aquestes altres formacions, diu Coll: «Del que més em sento satisfet és de l'existència de les orquestres de Cambra de l'Empordà i de la Filharmònica de Catalunya, i en dono les gràcies a tots els que ho fan possible: institucions públiques, empreses privades i persones que hi han cregut i hi creuen. Especialment als membres del Patronat de la Fundació i a l'equip humà de l'oficina de gestió. És de justícia recordar Al-

**Si exceptuem
Barcelona, a la resta
de Catalunya no
hi ha hagut gaires
formacions musicals
d'aquest tipus,
ni de cap altre**

bert Vancells, el nostre primer president, Josep M. Salvatella, Martí Palahí, Carles Pàramo, Cati Piera, Carles Viñas, Jordi Codina, Mercè Cuartiella, Carme Ramírez, i tants altres sense la generositat dels quals res no hauria estat possible. I els meus companys músics, que són uns herois. Tal com sona».

Compondre i dirigir enllà

Carles Coll ha compost música, especialment quan s'ha presentat algun esdeveniment especialment rellevant. *L'estel passerell*, text de M. Àngels Gardella escenificat amb elements plàstics produïts per Joan A. Poch, i amb música de Coll, fou estrenat a Terrades per al concert que feia mil i al qual va assistir el president Jordi Pujol. Però deixem que Coll mateix ens parli d'aquest vessant: «D'un temps ençà m'he llançat a compondre. És una faceta apassionant, i tinc la gran sort de saber que el que componc s'interpretarà amb l'Orquestra, perquè avui dia un dels problemes greus dels compositors actuals és la gran dificultat per estrenar. Compondre, però, m'imposa molt de respecte, perquè sempre tinc present el gran repertori que existeix i

>> *Les esglésies són espais habituals per als concerts de l'OCE.*

les meves limitades facultats si les comparem amb les dels grans genis musicals que admiro. Malgrat això, molt de tant en tant, em fan content alguns fragments de les meves composicions. La darrera que he estrenat és la *Balada del sabater d'Ordis*, dins els actes commemoratius del centenari del naixement del nostre poeta Carles Fages de Climent, sobre una adaptació literària i una posada en escena dels bons amics Joan Ferrerós i Josep M. Cortada. He fet una obra "a mida" del text, al servei de la bella poesia del nostre conciutadà. Hi ha, però, alguns moments en què la sinceritat musical que contenen em fa sentir molt bé quan els interpretem amb l'orquestra. Vaig abocar-m'hi de ple i encara que, com sempre, no n'estic satisfet del tot, espero no haver defraudat la confiança, que vull agrair de tot cor, que va dipositar en mi la Comissió del Centenari de l'Ajuntament de Figueres. Especialment espero també que l'obra agrades a la família Fages, que tan generosa ha estat amb mi. El dia que es va estrenar em vaig emocionar, i el dia que es va fer al Palau de la Música, amb tants empordanesos fent-nos costat, va ser especial. Llàstima que no veig gaires possibilitats d'anar-la portant arreu».

De vegades vénen directors forans convidats a dirigir les diferents formacions: Daniel Tosi, de la Catalunya Nord; Bruce Polay, americà; John Mackintosh, anglès; el valencià Alfons Saura; l'especialista en oratoris Laszlo Heltay, que els va dirigir el *Messies* de Haendel, etc. Talment, Carles Coll també és convidat a

fora. Ell ens en parla: «També, de tant en tant, em conviden a dirigir altres orquestres. Vaig quedar especialment satisfet dels concerts que vaig dirigir al front de l'Orquestra Nacional d'Eslovàquia a Zilina, una magnífica formació. Si tot va bé, dintre de poc dirigiré a l'Estat d'Illinois l'Orquestra Simfònica de Knox a Galesburg. Em fa il·lúsió anar-hi perquè, a més, ve amb mi el concertino de l'OCE, en Chris Nicholls, un xicot que a més de ser un gran músic és una excel·lent persona i un bon amic». Coll també ha dirigit la London City Chamber Orchestra, i ara és a punt de viatjar a Bulgària per dirigir l'Orquestra Simfònica de Pleren.

Premis i reconeixements

L'OCE ha rebut guardons importants, entre els quals destaquem el nomenament de membre d'honor del Consell Internacional del Moviment Europeu el 1990 (Parlament d'Estrasburg), el Premi Popular (COPE), el premi Sirena 1998 (Consell Comarcal del Baix Empordà), el premi a enregistraments discogràfics

L'any 1994, ja estabilitzada, l'OCE va fer un pas més i va crear la Jove Orquestra de Cambra de l'Empordà, per tal que els estudiants de música poguessin practicar

pel CD *Sardanes de corda* (Obra del Ballet Popular), el Premi Nacional de Música 1992 (Generalitat de Catalunya)... Respecte a aquest darrer premi, Carles Coll afirma: «L'OCE també ha rebut el Premi Nacional de Música al millor intèrpret de música clàssica, que li va concedir el 1992 la Generalitat de Catalunya, per a mi el premi més important del món. Tots ens vam sentir molt feliços». Quant als premis, i seguint amb les declaracions, Coll explica: «Hi ha un fet, que no és cap premi, que em posa la pell de gallina. Sol produir-se de tant en tant. És quan, entre pauses o entre moviments, en el decurs d'un concert, se sent el so del silenci més absolut. En aquells breus instants saps que tens "agafat" el públic, sents la seva complicitat i t'adones que tots estem vivint un instant irrepetible. Ara mateix, quan estic descrivint tot això, m'ha passat una subtil tremolor per tot el cos. És un moment màgic, imponent. És el màxim reconeixement al treball d'uns humils músics que estem entregats de ple a recrear l'obra d'art d'un geni. M'emociona». Més recentment, Coll ha rebut el premi Actuació Cívica 2007, atorgat per la Fundació Lluís Carulla.

El 1998 Jordi Pujol, president de la Generalitat, va rebre personalment l'OCE en tornar d'una gira per la Xina; poc després el president i la seva muller assistiren al concert número mil i al sopar posterior, que, com és costum, se celebrà a Terrades.

Joan Ferrerós és professor d'institut.